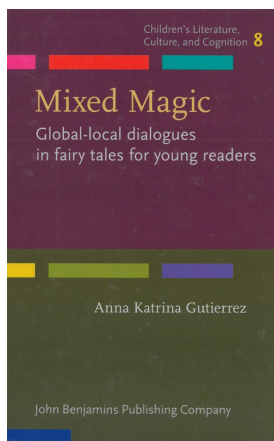

Review/Recension

ANNA KATRINA GUTIERREZ
MIXED MAGIC
Global-Local Dialogues in
Fairy Tales
for Young Readers

Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins
Publishing Company, 2017 (230 s.)

Ett utmärkande drag för sagor är att de finns återberättade i otaliga versioner, i vilka en del huvuddrag består medan detaljer varierar. Detta gäller både för folksagor, vilka ursprungligen traderades muntligt, och för konst sagor, där det finns en originalversion, men där denna senare har kommit att återberättas i olika versioner och medier. I *Mixed Magic. Global-Local Dialogues in Fairy Tales for Young Readers* (2017) undersöker Anna Katrina Gutierrez hur olika versioner av samma saga uppträder i olika geografiska, sociala och kulturella kontexter, samt hur de vid rörelsen mellan dessa transformeras och antar drag från den kultur i vilken de återberättas. De undersökta sagorna må ha fixerats i skriftliga versioner, men Gutierrez synliggör hur samma saga upprättar en dialog med olika lokaliteter och i denna process förenar det globala, ständigt återkommande, innehållet i sagan med en lokal kontext och därmed blir *glocal*, glocal, vilket innebär att det lokala och det globala förenas via intertextuella samband.

Mixed Magic består av en introduktion, sex kapitel och en avslutning. I introduktionen presenteras bakgrunden till varför Gutierrez anser att det glocala perspektivet är viktigt att tillämpa på sagor. Hon menar att globalisering tenderar att jämföras med en enkelriktad rörelse från väst till resten av världen och att detta behöver utmanas genom att globaliseringen betraktas som en dialog istället för en monolog. Begreppet *glocalization*, glocalisering, avser "a negotiation between domains considered global, local, East, or West that enriches realities and counters cultural uniformity" (xv). Gutierrez mål är att demonstrera hur en glocal analys kan användas i en komparativ

©2018 M. Alkestrand. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>), permitting all non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Citation: Barnboken - tidskrift för barnlitteraturforskning/Barnboken - Journal of Children's Literature Research, Vol. 41, 2018 <http://dx.doi.org/10.14811/clr.v41i0.297>

studie som synliggör icke-västerländska sätt att se på identitet och hybriditet (xvi).

I "Understanding globalization and fairy tales" presenteras de två huvudsakliga teoretiska perspektiv som tillämpas i studien: det lokala perspektivet och kognitiv narratologi. Centrala begrepp som schema, script och conceptual blending definieras. Dessutom ges en överblick över hur globaliseringen har behandlats i tidigare forskning, vilken ger en god introduktion för läsare som inte är bekanta med teorier om globalisering. "Glocal fairy-tale retellings. Reimagining the nation", undersöker hur "fairy-tale scripts and the glocal script are run simultaneously in order to heterogenize multicultural literature, subvert postcolonial ideas of identity, and engage with shifting racial and national identities in a globalized world" (33). Att de kognitiva begreppen script och schema används på ett inkonsekvent samt otydligt sätt utan att distinktionen mellan begreppen upprätthålls gör den i övrigt intresseväckande analysen svår att följa. Detta är ett problem som gäller studien i dess helhet och som jag kommer att återkomma till. Styrkan i detta kapitel är främst att det visar hur influenser från sagor rör sig mellan olika lokalteter och etablerar gemensamma utgångspunkter utifrån vilka nya sorters identiteter kan uppstå.

I det påföljande kapitlet, "'Can we be compassionately blended? Orientalized retellings of *Beauty and the Beast* and *Bluebird*" illustrerar Gutierrez hur orientalismen har påverkat olika versioner av de aktuella sagorna via en tydlig intermedial analys, i vilka avbildningar av odjuret respektive Bluebird bidrar till att koda karaktärerna som "orientaler". Det synliggör precis som det fjärde kapitlet, "East imagines West. Conceptualizations of Western fairy-tale space in the anime films of Hayao Miyazaki", hur intertextualitet kan utgöra en gemensam grund utifrån vilken en global dialog mellan öst och väst kan uppstå. Det fjärde kapitlet är det starkaste, då det både ger en mycket god introduktion till anime och visar hur denna konstform upprättar och möjliggör den sortens möten mellan det globala och det lokala som utmärker det globala.

"Mermaids" behandlar både väster- och österländska sagor om sjöjungfrur med extra tyngdpunkt på Hans Christian Andersens *Den lilla sjöjungfrun* (1837). En stor styrka med det lokala perspektivet är enligt Gutierrez att det möjliggör en intertextuell analys som belyser hur Andersens sagoscript och sagoschema samtidigt är tidlösa och knutna till en specifik kulturell och historisk kontext, och hur de i kontakten med nya sådana ständigt utvecklas (145). Jämförelsen med bland annat Disneys version uppmärksammar

ett tydligt genusperspektiv på sjöjungfruns upplevelser. I "Beasts (and Beauties)" undersöker Gutierrez beröringspunkter mellan "the beast-groom script" och ideologier om maskulinitet och intersubjektivitet (177). Medan tidigare forskning främst har fokuserat på brudens perspektiv har hon valt berättelser där händelserna fokaliseras ur odjurets perspektiv. Disneys nya spelfilmsversion av *Skönheten och odjuret* som kom ut samma år som Gutierrez studie nämns i ett par meningar, men här saknar jag en ingående analys då den bör utgöra en mycket rik källa för hur berättelsen har anpassats utifrån samtidens syn på bland annat genus, samt hade kunnat ligga till grund för en jämförelse med Disneys tecknade version.

I den avslutande reflektionen, "In these uncertain times. The promise of the glocal", placerar Gutierrez in sin studie i förhållande till sin egen uppväxt på Filippinerna under 1980-talet, under vilken globala influenser i form av bland annat ny teknik lät henne uppleva "glocal relationality" (205). Gutierrez argumenterar för vikten av att lära ut *glocal literacy*, global litteracitet: "Engaging with and breaking down flows of cultural information raises readers' critical thinking of the ways identities are produced, consumed, reproduced, or transformed" (206). Detta är ett mycket starkt argument för studiens relevans, och det är först här som jag fullt ut förstår bakgrunden till studien. Om denna reflektion hade presenterats i introduktionen alternativt ett förord hade det skapat en mer läsbar ingång, samt klargjort Gutierrez egen position som forskare på ett tydligare sätt. Global litteracitet hade också kunnat rama in hela studien i en om än hypotetisk didaktisk kontext, vilket hade öppnat upp för läsarens egna didaktiska reflektioner vid läsandet av textanalyserna.

Sammantaget har *Mixed Magic* många förtjänster. Det globala perspektivet öppnar upp för en mer komplex syn på kulturellt utbyte, där influenser rör sig från olika lokaliteter mot det globala och från det globala till andra lokaliteter. Därmed blir analysen av intertextualitet mellan olika kulturella kontexter långt mer komplex och mindre hierarkisk än om Gutierrez hade avgränsat sig till att se hur österrländska sagor har adapterats i väst och vice versa. Gutierrez fastslår tidigt att dessa "glocal identities engage with intersectionality" (13), och i flera av Gutierrez textanalyser vävs en analys av maktkategorier såsom ras och genus samman med det globala perspektivet på ett förtjänstfullt sätt. De utvalda analys exemplen ger en bred och diversifierad bild av det globala perspektivets förtjänster, även om jag hade uppskattat en tydligare argumentation för urvalet samt de övergripande teman som behandlas i analyskapitlen. Att Gutierrez anlägger ett intermedialt perspektiv när hon jämför film och littera-

tur, samt illustrationer och text, bidrar till att synliggöra hur olika medier kan samverka respektive motverka varandra i kommunikationen av ett lokalt perspektiv. Slutligen fungerar valet att fokusera på just sagor väl, då dessa vanligtvis innehåller många intertextuella samband samt har traderats i många olika kulturella kontexter. Med reflektionen kring behovet av global litteracitet breddar studien sin relevans till en didaktisk kontext, och jag ser en stor potential att arbeta vidare med detta begrepp i studier som är inriktade mot en skolkontext.

Min största invändning rör hur studien applicerar begrepp från kognitiv narratologi. Medan begreppet *cognitive blending*, som i Gutierrez studie används på ett tydliggörande sätt för att illustrera hur influenser från två olika kulturella kontexter vävs samman i de sagor och sagoåterberättanden som undersöks, fungerar väl, råder det stor begreppsförvirring gällande kognitiva schemas och scripts. Gutierrez definierar kognitiva schema som "static frames" vilka "present standard functions for a certain group" (5). Detta likställs i Gutierrez studie med stereotyper om exempelvis vad en kvinna är eller karaktärstyper som återkommer i flertalet sagor, såsom "the beast-groom script" (177). Ett script definieras som "concepts that are important for constructing and responding to plots, events, and procedures" (6). Vid appliceringen av detta begrepp framgår det att Gutierrez med ett script avser en intrig som återkommer i många olika narrativ. Dock används script ibland även som snuddande likt genre, exempelvis när "the romantic script" behandlas (6).

Inom kognitiva perspektiv på skönlitteratur finns olika definitioner av både schema och script. Utgår vi ifrån Peter Stockwells välciterade distinktion i *Cognitive Poetics. An Introduction* (2002) blir Gutierrez tillämpning förvirrande, då det hon avser med ett script närmast motsvarar ett litterärt schema i Stockwells begrepps användning (75–81). Dock är det inte denna begreppsoklarhet, som kanske närmast kan förklaras med att den kognitiva teorin ännu inte har funnit någon hundra procentig konsensus i hur centrala begrepp ska definieras, som är det största problemet, utan att Gutierrez själv är inkonsekvent i appliceringen av begreppen. Ett exempel är att hon på en och samma sida talar om Bernardo Carpio, som enligt en filippinsk legend orsakade jordbävningar på grund av sin enorma styrka, som ett "schema", "the Bernardo Carpio scripts" och "the Bernardo Carpio archetype" (38), utan att klargöra hur distinktionen mellan schemat, scripten (i plural!) och arketyper ser ut. Samma problem uppstår genomgående i studien. Medan jag ser en stor potential i att förena intertextualitetsteori med kognitiv teori, för att

på så sätt kunna förklara vilka element det är som återkommer i flertalet texter, anser jag inte att teorin används tillräckligt konsekvent och genomskinligt för att tillföra nya insikter till Gutierrez studie. Jag hade föredragit att studien uteslutande hade koncentrerat sig på det välfungerande globala perspektivet och mer ingående diskuterat intertextualitetsteori, framför att använda det kognitiva perspektivet utan att fullt ut klargöra vilken funktion det fyller i studien.

Avslutningsvis vill jag understryka att Gutierrez via tillämpningen av det globala perspektivet öppnar upp för nya sätt att förstå och analysera intertextuella samband. Hon synliggör hur kulturella rörelser mellan olika lokaliteter inte på något sätt utgör en envägs kommunikation från väst till öst samt öppnar upp för kommande studier som undersöker vad en global litteracitet kan innebära och hur en sådan kan bidra till att utveckla textanalytiska förmågor hos barn, ungdomar och vuxna. Det kognitiva perspektivet bär på en potential som inte realiseras i studien på grund av inkonsekvenser i begreppsanvändningen, vilket gör speciellt de första två kapitlen svåra att ta till sig. Resten av analyskapitlen illustrerar däremot hur det globala perspektivet kan öppna upp för nydanande tolkningar av både välkända och mindre välkända versioner av sagor. Efter att ha läst Gutierrez studie delar jag hennes hopp om det globala perspektivets möjligheter: "A glocal lens shows us that blending is crucial to cultural innovation. Equipped thus, perhaps the next generation will learn not to fear diversity and hybridity and see it as essential to development and to creating brave new worlds" (208).

*Malin Alkestrand
Biträdande lektor i litteraturvetenskap
med ämnesdidaktisk inriktning
Linnéuniversitetet*